Eduskunnan talousvaliokunnalle
TaV@eduskunta.fi

Hallituksen esitys eduskunnalle tuotteiden ja palvelujen esteettömyysvaatimuksia koskevan direktiivin täytäntöönpanoa koskevaksi lainsäädännöksi (HE 41/2022 vp)

Liikenne- ja viestintäministeriö kiittää talousvaliokuntaa mahdollisuudesta lausua otsikkoasiassa ja esittää hallituksen esityksestä seuraavaa:

Hallituksen esityksellä ehdotetaan muutettavan kahta liikenne- ja viestintäministeriön alaista lakia, eli lakia liikenteen palveluista ja lakia sähköisen viestinnän palveluista (SVPL). Mainittujen lakien muutokset on valmisteltu LVM:ssä.

Laki liikenteen palveluista

Liikenteen palveluista annettuun lakiin lisättäisiin yksi uusi määritelmä, ”EU:n matkustajanoikeusasetukset”. EU:n matkustajanoikeusasetukset sääntelevät lento-, rautatie-, meri- ja sisävesiliikennettä sekä linja-autojen kaukoliikennettä ja lisäksi asemien, terminaalien ja satamien ylläpitäjiä. Esteettömyysdirektiivin soveltamisala liikennepalveluiden osalta määrittyy kyseisten asetusten kautta.

Lisäksi liikenteen palveluista annetussa laissa säädettäisiin henkilöliikennepalvelujen esteettömyyttä koskevista tiedoista ja näiden tietojen saavutettavuudesta. Lakiin sisältyisi kaksi erilaajuista velvoitetta tietojen sisällöstä ja tarjoamisesta, ja velvoitteiden soveltuminen riippuisi tarjottavasta liikennepalvelusta. Tarkemmat velvoitteet koskisivat lento-, rautatie-, meri- ja sisävesiliikennettä sekä linja-autojen kaukoliikennettä harjoittavia yrityksiä sekä myös asemien, terminaalien ja satamien ylläpitäjiä. Kevyemmät velvoitteet soveltuisivat esimerkiksi taksiliikenteeseen ja kaupunki- tai esikaupunkiliikenteen sekä alueellisen liikenteen palveluihin.

Tarkempien velvoitteiden mukaan liikennepalvelujen tarjoajien tulisi tarjota liikennepalvelujen esteettömyyttä koskevia tietoja, kuten tiedot palvelun tuottamisessa käytettävien liikennevälineiden esteettömyydestä, tiedot vammaisille henkilöille tarjottavasta avusta ja reaaliaikaiset matkustustiedot. Nämä tiedot tulisi niin ikään tarjota saavutettavassa muodossa siten, kuin uudessa digipalvelulain 3a luvussa säädettäisiin.

Kevyempien velvoitteiden mukaan matkustajan saatavilla olisi oltava sähköisessä muodossa tiettyjä liikennepalveluun liittyviä tietoja, kuten tieto toimintarajoitteisten matkustajien käytettävissä olevista palveluista ja heidän avustamisestaan sekä tiedot kaluston esteettömyydestä. Vaadittavien tietojen määrä on rajatumpi eikä tietojen tarjoamiselle ole asetettu samanlaisia edellytyksiä.

Laki sähköisen viestinnän palveluista

SVPL:ssä säädettäisiin viestintäpalvelujen ja audiovisuaaliseen sisältöön pääsyn tarjoavien palvelujen esteettömyysvaatimuksista. Pääsyllä audiovisuaaliseen sisältöön tarkoitetaan palveluja, joiden avulla yksilöidään, valitaan ja katsellaan audiovisuaalisia sisältöpalveluja.

Kuluttajille tarjottaviin viestintäpalveluihin ja audiovisuaalisiin sisältöihin pääsyn tarjoaviin palveluihin sovellettaisiin yleisiä esteettömyysvaatimuksia, joista säädettäisiin lain 194 b §:ssä. Yleisten esteettömyysvaatimusten mukaisesti palveluntarjoajan tulee varmistaa, että sovellettavat esteettömyysvaatimukset täyttyvät koko sen ajan, kun palvelua tarjotaan, palvelun toiminnasta annetaan tietoa, ja mikäli palvelun tarjoamiseen käytetään tuotteita, annetaan tietoa myös siitä, miten kyseiset tuotteet liittyvät palveluun, millaiset esteettömyysominaisuudet niillä on sekä miten ne toimivat yhdessä apuvälineiden ja -järjestelyjen kanssa. Lisäksi tukipalvelujen, kuten neuvontapalvelujen, puhelinkeskuksien ja teknisen tuen, on annettava tietoja palvelun esteettömyydestä ja sen yhteensopivuudesta apuvälineteknologioiden kanssa. SVPL:n yleisiä esteettömyysvaatimuksia sovellettaisiin niihin palveluihin, jotka eivät ole digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annetun lain (306/2019, digipalvelulaki) mukaisia digitaalisia palveluja. Digitaalisiin palveluihin sovelletaan tältä osin digipalvelulaissa säädettyjä saavutettavuusvaatimuksia.

Palvelukohtaisista lisävaatimuksista säädettäisiin lain 194 c §:ssä ja 194 d §:ssä ja näitä vaatimuksia sovellettaisiin viestintäpalveluihin (194 c §) ja audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin pääsyn tarjoaviin palveluihin (194 d §) riippumatta siitä, ovatko nämä digitaalisia palveluja vai eivät. Henkilöiden välisen viestintäpalvelun olisi 194 c §:n mukaisesti tarjottava reaaliaikainen tekstitysominaisuus puheviestinnän lisäksi, ja täydelliset interaktiivisuusominaisuudet silloin, kun puheviestinnän lisäksi tarjotaan videokuvaa. Reaaliaikaisella tekstityksellä tarkoitetaan henkilöltä henkilölle tai ryhmäkeskustelussa käytettävää eräänlaista tekstipohjaista keskustelua jossa lisättävä teksti lähetetään merkki merkiltä siten, että käyttäjä kokee viestinnän jatkuvana. Täydellisillä interaktiivisuusominaisuuksilla tarkoitetaan tekniikkaa, jonka avulla videota, tekstiä ja puhetta voidaan käyttää samanaikaisesti samassa keskustelussa.

Audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin pääsyn tarjoavan palvelun olisi puolestaan 194 d §:n mukaisesti tarjottava sähköisiä ohjelmaoppaita, jotka ovat helposti havaittavia, hallittavia, ymmärrettäviä ja toimintavarmoja, ja sisältävät tietoa esteettömyysominaisuuksien saatavuudesta sekä varmistettava, että audiovisuaalisten sisältöpalvelujen esteettömyysominaisuudet välitetään kaikilta osin riittävän laadukkaina ja tarkasti esitettyinä sekä äänen ja videon kanssa synkronoituina ja siten, että käyttäjä voi hallita niiden esittämistä ja käyttöä. Esteettömyysdirektiivin II liitteen mukaan on esimerkiksi varmistettava, että sokeat henkilöt voivat valita televisio-ohjelmia. Audiovisuaalisten sisältöpalveluiden esteettömyysominaisuuksilla tarkoitetaan puolestaan mm. kuuroille ja huonokuuloisille tarkoitettuja tekstityksiä, kuvailutulkkausta, puhuttua tekstitystä (äänitekstitystä) ja viittomakielen tulkkausta.

Vaatimuksista olisi mahdollista poiketa kohtuuttoman rasitteen tai palvelun perusteellisen muutoksen johdosta. Suhteellisuusvaatimuksen mukaisesti velvoitteita tulisi noudattaa kuitenkin siltä osin, kun se ei muodosta mainittua rasitetta tai muutosta.

Perustuslakivaliokunta toteaa talousvaliokunnalle antamassaan lausunnossa PeVL 34/2022 vp, että se on aiemmassa lausuntokäytännössään pitänyt tietyin reunaehdoin mahdollisena sääntelyä, jossa lain tasolla viitataan teknisluonteisten ja yksityiskohtaisten vaatimusten osalta suoraan direktiivin säännöksiin. Valiokunta kuitenkin korostaa, että viittaustekniikan käyttämistä direktiivin täytäntöönpanossa tulee pääsääntöisesti välttää. Valiokunta katsookin, että SVPL:n 194 b §:n 1 momentin yleinen viittaus esteettömyysdirektiivin vaatimuksiin sekä 194 f §:n 3 momentin viittaus esteettömyysdirektiivin liitteeseen VI tulee poistaa.

Liikenne- ja viestintäministeriö katsoo perustuslakivaliokunnan lausunnossa esitetyin perustein, että 194 b §:n yleinen viittaus esteettömyysdirektiiviin tulee poistaa, sillä esteettömyysdirektiivin edellyttämistä viestintäpalveluja ja audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin pääsyn tarjoavia palveluja koskevista esteettömyysvaatimuksista säädetään lain 194 b, 194 c ja 194 d §:issä. Siten sovellettavat esteettömyysvaatimukset ilmenevät jo laista.

Samalla LVM ehdottaa 194 b §:n 5 momentin sisältämän viittauksen tarkentamista siten, että pykälän 1-4 momenttien sijaan 5 momentissa viitattaisiin pykälän 1-3 momentteihin, sillä pykälän 4 momentissa säädetään vaatimuksenmukaisuusolettamasta. Ehdotetulla 194 b §:n 5 momentin muutoksella tarkennettaisiin viittaus koskemaan ainoastaan pykälän sisältämiä esteettömyysvaatimuksia.

Perustuslakivaliokunnan lausunnon perusteella LVM ehdottaa 194 f §:n 3 momentin tarkentamista siten, että momentin sisältämä viittaus esteettömyysdirektiivin liitteeseen VI poistetaan ja tuodaan liitteessä VI säädetyt perusteet lain tasolle.

LVM:n esittämät pykälämuutokset ovat seuraavalla sivulla rinnakkaistekstinä. Tekstiin on merkitty punaisella muutettavat kohdat.

HE:n muotoilu	Uusi muotoilu
194 b § Yleiset esteettömyysvaatimukset Viestintäpalveluja tai audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin pääsyn tarjoavia palveluita kuluttajalle tarjoavan palveluntarjoajan on varmistettava, että sen tarjoamat palvelut suunnitellaan ja tarjotaan noudattaen, mitä tuotteiden ja palvelujen esteettömyysvaatimuksista annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä (EU) 2019/882, jäljempänä esteettömyysdirektiivi, säädetään. Palveluntarjoajan on varmistettava, että käytössä on menettelyt, joilla varmistetaan, että sovellettavat esteettömyysvaatimukset täyttyvät koko sen ajan, kun palvelua tarjotaan. Palveluntarjoajan on annettava tietoa palvelun toiminnasta ja, jos palveluun tarjoamiseen käytetään tuotteita, annettava tietoa siitä, miten tuotteet liittyvät palveluun, millaiset esteettömyysominaisuudet niillä on sekä miten ne toimivat yhdessä apuvälineiden ja -järjestelyjen kanssa. Palveluntarjoajan on varmistettava, että sen tarjoamissa tukipalveluissa annetaan esteettömiä viestintätapoja käyttäen tietoja palvelun esteettömyydestä ja sen yhteensopivuudesta apuvälineteknologian kanssa. Palvelut, jotka ovat esteettömyysdirektiivin 15 artiklan nojalla annettujen yhdenmukaistettujen standardien tai niiden osien mukaisia, joiden viitetiedot on julkaistu Euroopan unionin virallisessa lehdessä, tai jotka ovat Euroopan komission täytäntöönpanosäädöksissä säädettyjen teknisten eritelmien tai niiden osien mukaisia, on pidettävä niiden tässä pykälässä sekä 194 c ja 194 d §:ssä säädettyjen vaatimusten mukaisina, jotka kyseiset standardit, tekniset eritelmät tai niiden osat kattavat. Edellä 1–4 momentissa säädettyjä esteettömyysvaatimuksia sovelletaan henkilöiden välisiin viestintäpalveluihin, internetyhteyspalveluihin sekä audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin pääsyn tarjoaviin palveluihin. Siltä osin kuin palveluissa on kyse digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annetun lain (306/2019) 2 §:n 3 kohdassa tarkoitetuista digitaalisista palveluista, sovelletaan mitä mainitussa laissa säädetään. Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä palvelujen tarjoamisen yhteydessä vaadittavien tietojen antamisesta.	**194 b §** Yleiset esteettömyysvaatimukset Viestintäpalveluja tai audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin pääsyn tarjoavia palveluita kuluttajalle tarjoavan palveluntarjoajan on varmistettava, että käytössä on menettelyt, joilla varmistetaan, että sovellettavat esteettömyysvaatimukset täyttyvät koko sen ajan, kun palvelua tarjotaan. Palveluntarjoajan on annettava tietoa palvelun toiminnasta ja, jos palveluun tarjoamiseen käytetään tuotteita, annettava tietoa siitä, miten tuotteet liittyvät palveluun, millaiset esteettömyysominaisuudet niillä on sekä miten ne toimivat yhdessä apuvälineiden ja -järjestelyjen kanssa. Palveluntarjoajan on varmistettava, että sen tarjoamissa tukipalveluissa annetaan esteettömiä viestintätapoja käyttäen tietoja palvelun esteettömyydestä ja sen yhteensopivuudesta apuvälineteknologian kanssa. Palvelut, jotka ovat esteettömyysdirektiivin 15 artiklan nojalla annettujen yhdenmukaistettujen standardien tai niiden osien mukaisia, joiden viitetiedot on julkaistu Euroopan unionin virallisessa lehdessä, tai jotka ovat Euroopan komission täytäntöönpanosäädöksissä säädettyjen teknisten eritelmien tai niiden osien mukaisia, on pidettävä niiden tässä pykälässä sekä 194 c ja 194 d §:ssä säädettyjen vaatimusten mukaisina, jotka kyseiset standardit, tekniset eritelmät tai niiden osat kattavat. Edellä 1–3 momentissa säädettyjä esteettömyysvaatimuksia sovelletaan henkilöiden välisiin viestintäpalveluihin, internetyhteyspalveluihin sekä audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin pääsyn tarjoaviin palveluihin. Siltä osin kuin palveluissa on kyse digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annetun lain (306/2019) 2 §:n 3 kohdassa tarkoitetuista digitaalisista palveluista, sovelletaan mitä mainitussa laissa säädetään. Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä palvelujen tarjoamisen yhteydessä vaadittavien tietojen antamisesta.
194 f § Poikkeaminen esteettömyysvaatimuksista Viestintäpalveluja tai audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin pääsyn tarjoavia palveluita tarjoava palveluntarjoaja voi poiketa esteettömyysvaatimuksista vain, jos se arvion perusteella voi osoittaa, että 194 b–194 d §:ssä tarkoitettujen esteettömyysvaatimusten toteuttaminen aiheuttaa: 1) sen palvelulle sellaisen muutoksen, jonka seurauksena palvelun perusluonne muuttuisi perustavanlaatuisesti; tai 2) kohtuuttoman rasitteen palveluntarjoajalle Palveluntarjoaja ei kuitenkaan voi poiketa esteettömyysvaatimuksista 1 momentin 2 kohdan nojalla, jos	**194 f §** Poikkeaminen esteettömyysvaatimuksista Viestintäpalveluja tai audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin pääsyn tarjoavia palveluita tarjoava palveluntarjoaja voi poiketa esteettömyysvaatimuksista vain, jos se arvion perusteella voi osoittaa, että 194 b–194 d §:ssä tarkoitettujen esteettömyysvaatimusten toteuttaminen aiheuttaa: 1) sen palvelulle sellaisen muutoksen, jonka seurauksena palvelun perusluonne muuttuisi perustavanlaatuisesti; tai 2) kohtuuttoman rasitteen palveluntarjoajalle Palveluntarjoaja ei kuitenkaan voi poiketa esteettömyysvaatimuksista 1 momentin 2 kohdan nojalla, jos

tämä saa omiin varoihinsa kuulumattomista julkisista tai yksityisistä lähteistä rahoitusta, jota myönnetään esteettömyyden parantamiseen. Jos palveluntarjoaja poikkeaa esteettömyysvaatimuksista 1 momentin nojalla, sen on ilmoitettava poikkeamista koskevat tiedot valvontaviranomaiselle. Arvio siitä, muodostaako esteettömyysvaatimusten noudattaminen kohtuuttoman rasitteen tehdään noudattaen esteettömyysdirektiivin liitteessä VI säädettyjä perusteita. Palveluntarjoajan on dokumentoitava 1 momentissa tarkoitettu arvio ja säilytettävä dokumentoitu arvio viiden vuoden ajan siitä, kun se on viimeksi tarjonnut palvelua. Palveluntarjoajan on toimitettava valvontaviranomaisen pyynnöstä kopio dokumentoidusta arviosta, jossa selvitetään, miten sen palvelu on esteettömyysvaatimusten mukainen. Jos valvontaviranomainen havaitsee puutteita arvioinnissa, sen tulee kehottaa palveluntarjoajaa korjaamaan havaitut puutteet. Valvontaviranomaisen on määritettävä ajanjakso, jonka kuluessa puutteet tulee korjata. Valvontaviranomainen voi määrätä palveluntarjoajan tietyn ajan kuluessa suorittamaan uuden arvioinnin. Lisäksi arviointi on suoritettava uudelleen palvelua muutettaessa sekä vähintään viiden vuoden välein.	tämä saa omiin varoihinsa kuulumattomista julkisista tai yksityisistä lähteistä rahoitusta, jota myönnetään esteettömyyden parantamiseen. Jos palveluntarjoaja poikkeaa esteettömyysvaatimuksista 1 momentin nojalla, sen on ilmoitettava poikkeamista koskevat tiedot valvontaviranomaiselle. Arvio siitä, muodostaako esteettömyysvaatimusten noudattaminen kohtuuttoman rasitteen tehdään esteettömyysvaatimusten noudattamisen kustannuksien suhteesta toiminta- ja pääomakustannuksiin ja esteettömyysvaatimusten noudattamisen nettokustannusten suhteesta nettoliikevaihtoon. Lisäksi tulee tehdä kustannus- ja hyötyarvio ja arviossa on otettava erityisesti huomioon vammaisten ihmisten tarpeet käyttää tuotetta. Palveluntarjoajan on dokumentoitava 1 momentissa tarkoitettu arvio ja säilytettävä dokumentoitu arvio viiden vuoden ajan siitä, kun se on viimeksi tarjonnut palvelua. Palveluntarjoajan on toimitettava valvontaviranomaisen pyynnöstä kopio dokumentoidusta arviosta, jossa selvitetään, miten sen palvelu on esteettömyysvaatimusten mukainen. Jos valvontaviranomainen havaitsee puutteita arvioinnissa, sen tulee kehottaa palveluntarjoajaa korjaamaan havaitut puutteet. Valvontaviranomaisen on määritettävä ajanjakso, jonka kuluessa puutteet tulee korjata. Valvontaviranomainen voi määrätä palveluntarjoajan tietyn ajan kuluessa suorittamaan uuden arvioinnin. Lisäksi arviointi on suoritettava uudelleen palvelua muutettaessa sekä vähintään viiden vuoden välein.